

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

**ИЗВЕШТАЈ О РЕЗУЛТАТИМА АНКЕТЕ О
КРЕДИТНОЈ АКТИВНОСТИ БАНАКА**

Извештај за треће тромесечје 2023.

Београд, новембар 2023.

Уводна напомена

Народна банка Србије је 2014. године почела да спроводи анкету о кредитној активности банака. Циљ те анкете је унапређење анализе кретања на кредитном тржишту увидом у ставове представника банака о оствареним и очекиваним променама и на страни понуде кредита и на страни тражње приватног сектора за кредитима.

Анкета се састоји од десет питања која се односе на кредите привреди и становништву. Испитаници одговарају о промени кредитних стандарда,¹ као и утицају фактора на њихову промену, затим о промени услова одобравања кредита, промени тражње за кредитима и утицају фактора на промену тражње.

У овом документу **сумирани су резултати анкете спроведене од 2. до 18. октобра 2023. године.** У анкети су исказани ставови представника банака о променама током трећег тромесечја 2023. године и очекиваним променама на кредитном тржишту у четвртом тромесечју 2023. године. У анкети су учествовали представници 18 банака, што обезбеђује репрезентативну покривеност кредитног тржишта, јер учешће ових банака износи преко 99% билансне суме банкарског сектора.

Резултати анкете су приказани у виду нето процената. Нето проценат за одговоре на питања о понуди кредита дефинисан је као разлика између збира учешћа банака које су одговориле да су кредитни стандарди *знатно пооштрени* и *донекле пооштрени* и збира учешћа банака које су одговориле да су *знатно ублажени* и *донекле ублажени*. Позитивна вредност нето процента указује на нето пооштравање, а негативна на нето ублажавање кредитних стандарда. Нето проценат за одговоре на питања о факторима дефинисан је као разлика између учешћа банака које су одговориле да је дати фактор допринео пооштравању и учешћа банака које су одговориле да је допринео ублажавању кредитних стандарда. Када је у питању тражња за кредитима, нето проценат је дефинисан као разлика између збира учешћа банака које су одговориле да је она *знатно повећана* и *донекле повећана* и збира процената банака које су одговориле да је *знатно смањена* и *донекле смањена*. Према томе, позитивна вредност нето процента указује на нето повећање, а негативна на нето смањење тражње.

У графичком приказу резултата, термин *девизни* односи се на кредите одобрене у иностраној валути или динарима који су индексирани девизном клаузулом.

¹ Кредитни стандарди су писане и неписане интерне смернице или критеријуми који одражавају кредитну политику банке (нпр. приоритети у погледу врсте кредита, колатерала, сектора, региона и сл.).

САДРЖАЈ

Резиме	1
1. Кредити привреди.....	1
1.1. Кредитни стандарди и фактори који утичу на њихову промену.....	2
1.2. Услови одобравања кредита привреди	2
1.3. Тражња привреде за кредитима и фактори који је опредељују	3
2. Кредити становништву.....	5
2.1. Кредитни стандарди и фактори који утичу на њихову промену.....	6
2.2. Услови одобравања кредита становништву	6
2.3. Тражња становништва за кредитима и фактори који је опредељују ..	8

Резиме

Резултати октобарске анкете показују да су банке у Т3 2023. наставиле с благим поштравањем стандарда по којима су одобравале кредите привреди, што је у складу са очекивањима изнетим у претходној анкети. Поштравање стандарда се у већој мери односило на девизно индексирани кредите, а посматрано према величини предузећа, највише је било заступљено код великих предузећа. Банке очекују даље благо заштравање стандарда код девизно индексираних кредита током Т4, док се код динарских кредита очекује ублажавање.

Банке су у Т3 2023. наставиле и с поштравањем стандарда становништву, и код динарских готовинских кредита (и кредита за рефинансирање) и девизно индексираних стамбених кредита. Банке очекују да кредитни стандарди становништву остану готово непромењени у Т4, уз благо ублажавање стандарда за девизно индексирани стамбене кредите, највероватније као резултат одлуке Народне банке Србије да се привремено ограничи каматне стопе на ову врсту кредита.

Привреда је, укупно посматрано, смањила тражњу за кредитима током Т3, и то за свим категоријама кредита изузев динарским краткорочним, за којима је услед потребе за финансирањем обртних средстава тражња повећана. Банке очекују да се у Т4 опорави тражња привреде за кредитима.

Банке су оцениле да је и тражња становништва за кредитима смањена током Т3 2023. услед мањег интересовања за готово свим врстама кредита. Банке очекују да становништво повећа тражњу за динарским кредитима током Т4, док за стамбене кредите очекују пад тражње.

Табела 1: Оцене банака у погледу понуде и тражње издвојених категорија кредита

	Понуда (кредитни стандарди)		Тражња	
	Т3 2023.		Т3 2023.	Т4 2023. (очекивања)
Привреда	↑	↑	↓	↑
Мала и средња предузећа	↑	↓	-	↑
Велика предузећа	↑	↑	↓	↑
Пољопривредници	↔	↓	↓	↑
Становништво	↑	-	↓	↑
Готовински (динарски)	↑	-	↓	↑
За рефинансирање (динарски)	↑	-	↓	↑
Стамбени (девизни)	↑	↔	↓	↓
Потрошачки (девизни)	-	-	↔	-

Легенда:

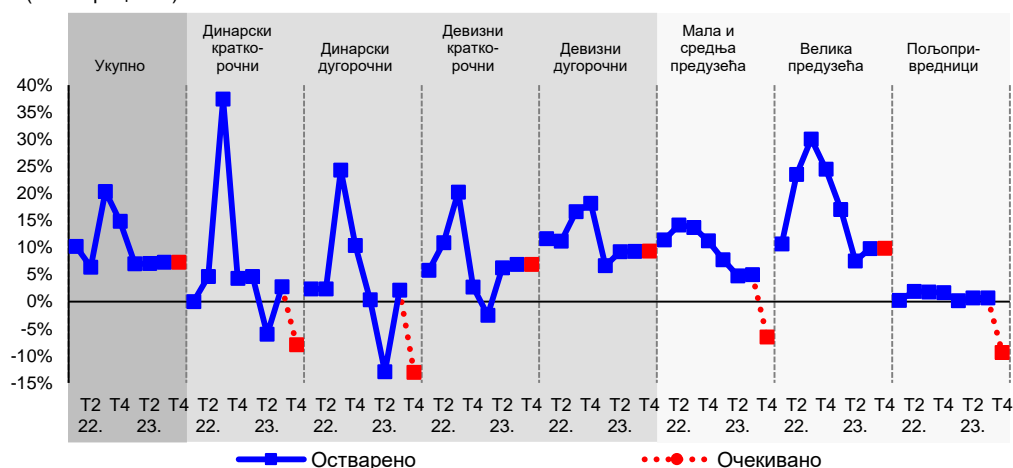
- ↑ Повећање тражње (нето проценат већи од 5%)
- ↑ Поштравање кредитних стандарда (нето проценат већи од 5%)
- ↔ Повећање тражње / поштравање кредитних стандарда (нето проценат до 5%)
- без промене
- ↔ Смањење тражње / ублажавање кредитних стандарда (нето проценат до 5%)
- ↓ Смањење тражње (нето проценат већи од 5%)
- ↓ Ублажавање кредитних стандарда (нето проценат већи од 5%)

1. Кредити привреди

1.1. Кредитни стандарди и фактори који утичу на њихову промену

Резултати анкете показују да су банке наставиле са умереним поштравањем стандарда по којима су одобравале кредите привреди у Т3 2023. (у сличној мери као у Т2), што је у складу са очекивањима изнетим у јулској анкети. Поштравање се у нешто већој мери односило на девизно индексирани кредите, док је, посматрано према величини предузећа, било највише заступљено код великих предузећа. Банке очекују наставак поштравања кредитних стандарда за девизно индексирани кредите у Т4, док је код динарских кредита очекивано ублажавање.

Промена кредитних стандарда у одобравању кредита и кредитних линија предузећима
(нето проценат)

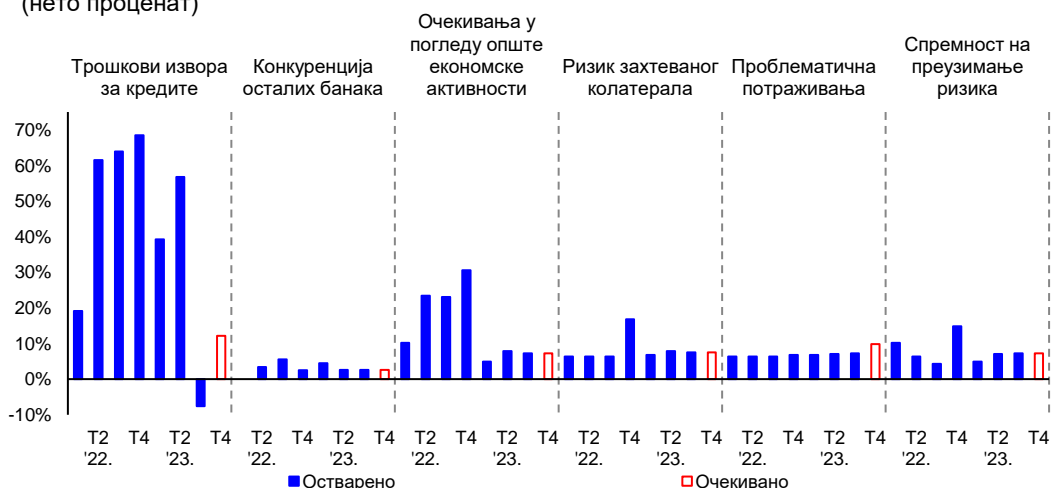
Извор: НБС.

* Нето проценат за одговоре на питања о понуди кредита дефинисан је као разлика између збира учешћа банака које су одговориле да су кредитни стандарди поштрени и збира учешћа банака које су одговориле да су ублажени.

** Позитивна вредност указује на поштравање кредитних стандарда, негативна на ублажавање кредитних стандарда.

На поштравање кредитних стандарда привреди првенствено је утицала повећана перцепција ризика (у погледу опште економске активности и у погледу захтеваног колатерала и потенцијалних проблематичних потраживања), што се одразило и на смањену спремност за преузимање ризика. С друге стране, одговори неколико банака определили су оцену да су трошкови извора финансирања, први пут од почетка циклуса заштравања монетарних политика, деловали у смеру ублажавања, што се може довести у везу с мањим степеном поштравања монетарних услова у Т3 у поређењу с Т2.

Утицај фактора на промену кредитних стандарда у одобравању кредита и кредитних линија предузећима (нето проценат)

Извор: НБС.

* Нето проценат за одговоре на питања о факторима дефинисан је као разлика између учешћа банака које су одговориле да је дати фактор допринео поштравању и учешћа банака које су одговориле да је допринео ублажавању кредитних стандарда.

** Позитивна вредност указује на допринос датог фактора поштравању кредитних стандарда, негативна на допринос датог фактора ублажавању кредитних стандарда.

1.2. Услови одобравања кредита привреди

Паралелно с поштравањем стандарда, банке су оцениле и да су ценовни услови по којима су одобрени кредити привреди (и динарски и девизно индексирани) у Т3 благо поштрени, што је у складу са заштравањем монетарних политика Народне банке Србије и Европске централне банке. Ценовни услови су поштрени за сва предузећа, независно од њихове величине, као и за пољопривреднике. Поред тога, смањен је максималан износ

Промена услова за одобравање кредита и кредитних линија предузећима (нето проценат)

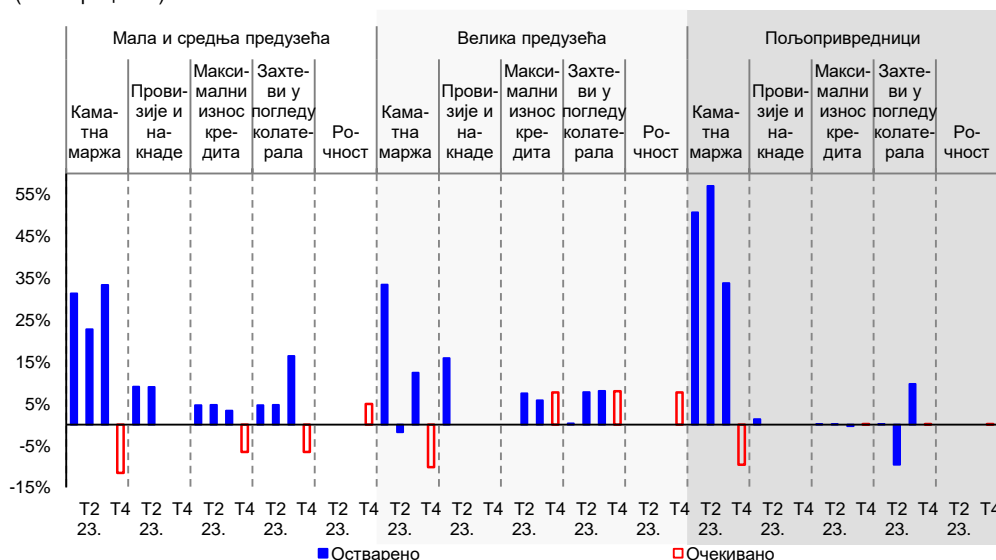

Извор: НБС.

* Нето проценат за одговоре на питања о условима кредита дефинисан је као разлика између учешћа банака које су одговориле да је дати услов кредита поштрени и учешћа банака које су одговориле да је ублажен.

** Позитивна вредност указује на поштравање услова, негативна на ублажавање услова.

Промена услова за одобравање кредита и кредитних линија предузећима
(нето проценат)

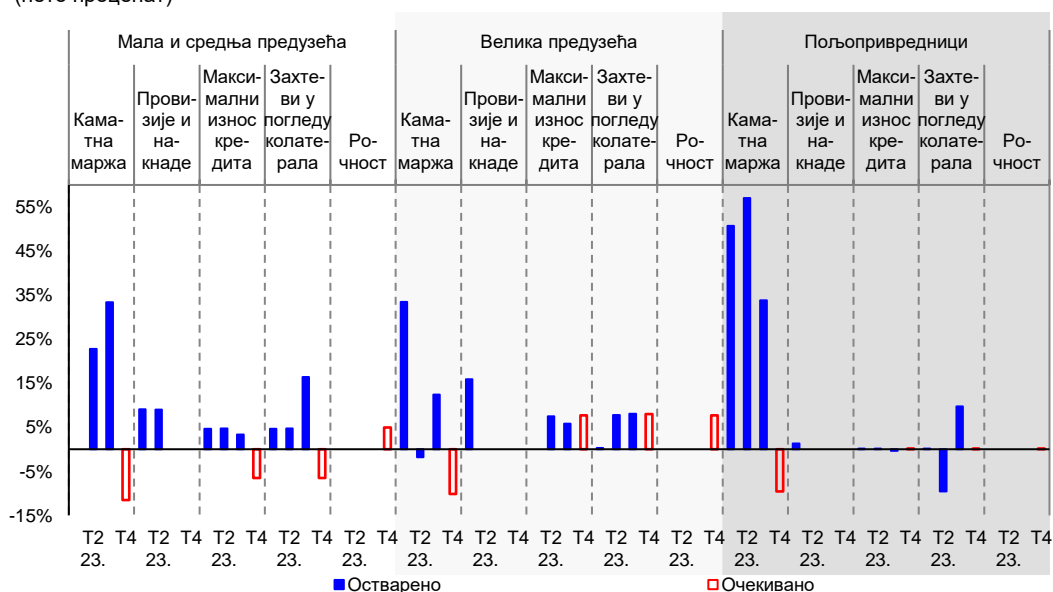
Извор: НБС.

* Нето проценат за одговоре на питања о условима кредита дефинисан је као разлика између учешћа банака које су одговориле да је дати услов кредита поштрен и учешћа банака које су одговориле да је ублажен.

** Позитивна вредност указује на поштравање услова, негативна на ублажавање услова.

кредита и повећани су захтеви које колатерал треба да испуни. За последње тромесечје 2023. ипак се очекује ублажавање ценовних услова кредита, по основу ниже каматне марже и за динарске и за девизно индексирани кредити, независно од величине предузећа.

Промена услова за одобравање кредита и кредитних линија предузећима
(нето проценат)

Извор: НБС.

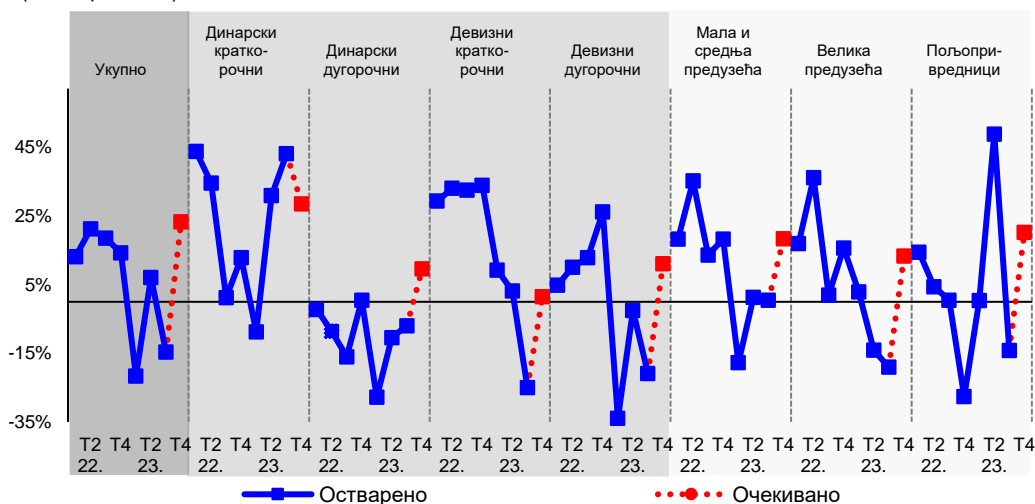
* Нето проценат за одговоре на питања о условима кредита дефинисан је као разлика између учешћа банака које су одговориле да је дати услов кредита поштрен и учешћа банака које су одговориле да је ублажен.

** Позитивна вредност указује на поштравање услова, негативна на ублажавање услова.

1.3. Тражња привреде за кредитима и фактори који је опредељују

Банке су оцениле да је тражња привредника за кредитима смањена у Т3, и то за свим врстама кредита осим за динарским краткорочним кредитима, за којима је повећана.

Промена тражње предузећа за кредитима (нето проценат)

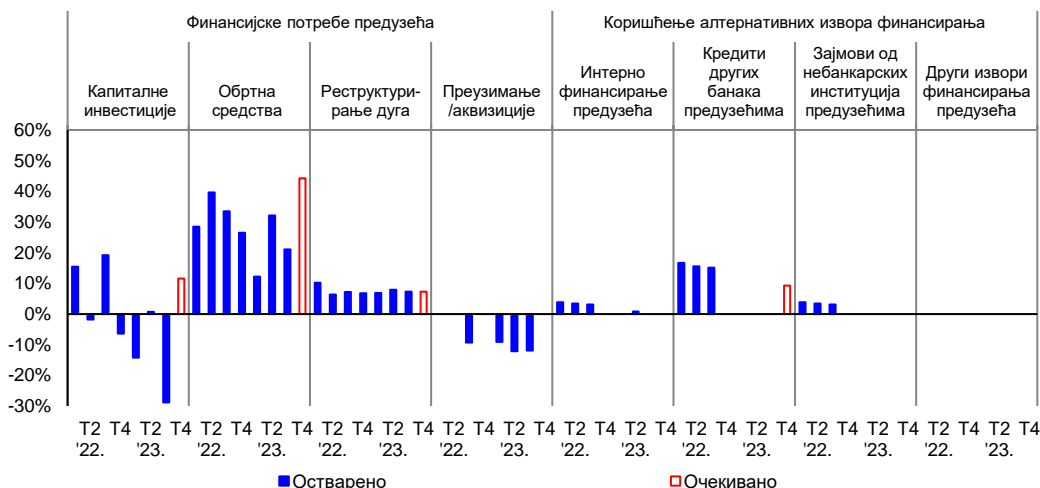
Извор: НБС.

* Нето проценат је дефинисан као разлика између збира учешћа банака које су одговориле да је тражња повећана и збира процената банака које су одговориле да је смањена.

** Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње.

Смањење капиталних инвестиција и активности предузећа у погледу припајања/аквизиција јесу фактори који су определили пад тражње привреде за кредитима у Т3, док су потребе за финансирањем обртних средстава деловале на раст тражње за краткорочним динарским кредитима.

Утицај фактора на промену тражње предузећа за кредитима (нето проценат)

Извор: НБС.

* Нето проценат за одговоре на питања о факторима тражње дефинисан је као разлика између учешћа банака које су одговориле да је дати фактор допринео расту тражње и учешћа банака које су одговориле да је допринео смањењу тражње.

** Позитивна вредност указује на допринос датог фактора повећању тражње, негативна на допринос датог фактора смањењу тражње.

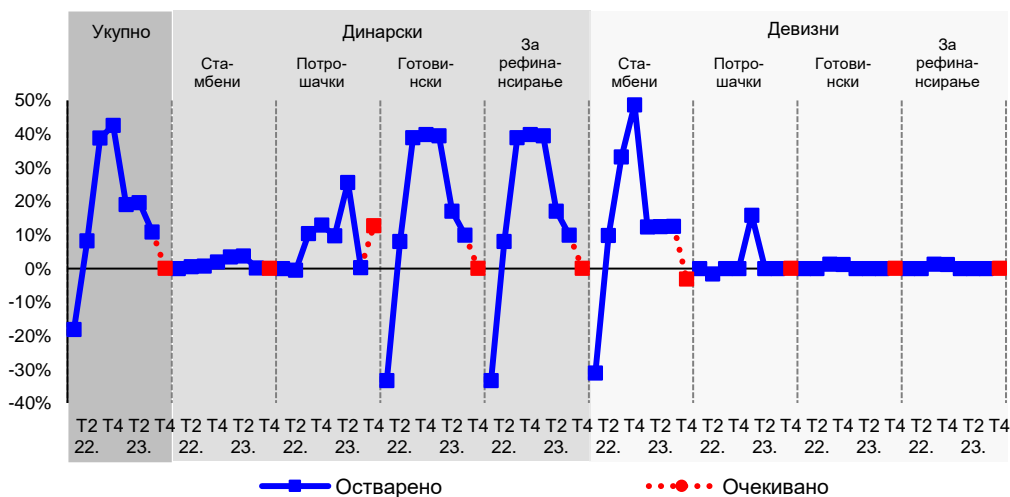
Банке очекују опоравак тражње привреде за кредитима током Т4, уз раст тражње за свим врстама кредита, вођене потребама за финансирањем обртних средстава и реструктурирањем постојећих обавеза, али и финансирањем капиталних инвестиција.

2. Кредити становништву

2.1. Кредитни стандарди и фактори који утичу на њихову промену

Резултати анкете показују да су кредитни стандарди становништву у Т3 поштрени, али у мањој мери него у претходном тромесечју, што је у складу са очекивањима из претходне анкете. Банке очекују да у Т4 кредитни стандарди становништву остану готово непромењени у односу на Т3 – изузетак представљају стамбени кредити, код којих је очекивано благо ублажавање (што се може довести у везу са одлуком Народне банке Србије о привременом ограничавању каматних стопа на стамбене кредите). С друге стране, за динарске потрошачке кредите очекивано је поштравање.

Промена кредитних стандарда у одобравању кредита становништву
(нето проценат)

Извор: НБС.

* Нето проценат за одговоре на питања о понуди кредита дефинисан је као разлика између збира учешћа банака које су одговориле да су кредитни стандарди поштрени и збира учешћа банака које су одговориле да су ублажени.

** Позитивна вредност указује на поштравање кредитних стандарда, негативна на ублажавање кредитних стандарда.

Поштравање у Т3 првенствено се односило на динарске готовинске кредите (укључујући кредите за рефинансирање) и девизно индексирани стамбене кредите.

Банке су оцениле да су поштравању стандарда највише допринели трошкови извора кредита и неизвесност у погледу економске ситуације, што се одrazilo и на смањену спремност за преузимање ризика, као и на ниво проблематичних потраживања. Поред тога, банке оцењују и да ситуација на тржишту некретнина (раст цена непокретности, уз раст каматних стопа на кредите) и мања конкуренција у сектору делују у смеру поштравања стандарда.

Утицај појединих фактора на промену кредитних стандарда у одобравању кредита и кредитних линија становништву

Извор: НБС.

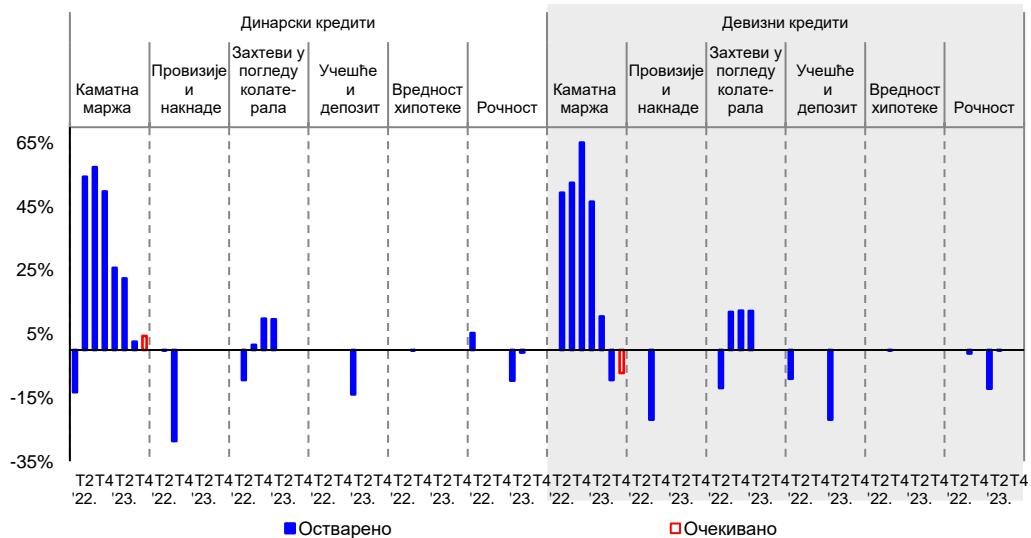
* Нето проценат за одговоре на питања о факторима дефинисан је као разлика између учешћа банака које су одговориле да је дати фактор допринео поштравању и учешћа банака које су одговориле да је допринео ублажавању кредитних стандарда.

** Позитивна вредност указује на допринос датог фактора поштравању кредитних стандарда, негативна на допринос датог фактора ублажавању кредитних стандарда.

2.2. Услови одобравања кредита становништву

Банке су смањиле каматне марже током Т3 код девизно индексираних кредита, што очекују и за Т4, а што се може довести у везу са одлуком Народне банке Србије да се привремено ограниче каматне стопе на стамбене кредите, док су остали услови кредита становништву остали непромењени у односу на претходно тромесечје.

Промена услова за одобравање кредита становништву (нето проценат)

Извор: НБС.

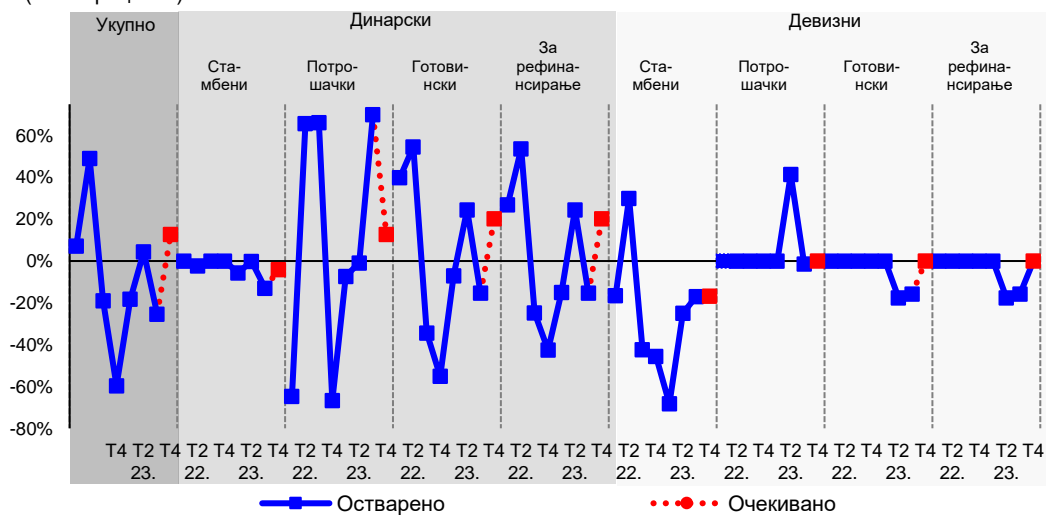
* Нето проценат за одговоре на питања о условима кредита дефинисан је као разлика између учешћа банака које су одговориле да је дати услов кредита поштрен и учешћа банака које су одговориле да је ублажен.

** Позитивна вредност указује на поштравање услова, негативна на ублажавање услова.

2.3. Тражња становништва за кредитима и фактори који је опредељују

Оцена банака јесте да је становништво смањило тражњу за кредитима током Т3, и то за свим категоријама изузев за динарским потрошачким кредитима, за којима је повећана.

Промена тражње становништва за кредитима (нето проценат)

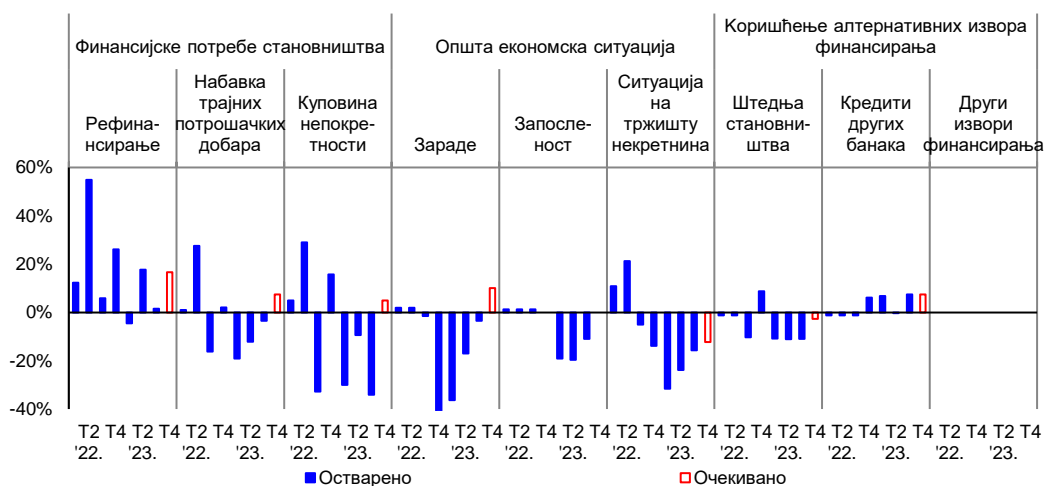
Извор: НБС.

* Нето проценат је дефинисан као разлика између збира учешћа банака које су одговориле да је повећана и збира процената банака које су одговориле да је смањена.

** Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње.

Према оцени банака, ситуација на тржишту непокретности и фактори с тржишта рада (запосленост и зараде) деловали су у смеру ниже тражње за кредитима, док је потреба за рефинансирањем постојећих обавеза деловала у супротном смеру.

Утицај фактора на промену тражње становништва за кредитима (нето проценат)

Извор: НБС.

* Нето проценат за одговоре на питања о факторима тражње дефинисан је као разлика између учешћа банака које су одговориле да је дати фактор допринео расту тражње и учешћа банака које су одговориле да је допринео смањењу тражње.

** Позитивна вредност указује на допринос датог фактора повећању тражње, негативна на допринос датог фактора смањењу тражње.